

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI SIGORTASI

Doç.Dr.Gülbiye Yenimahalleli Yaşar
Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

GİRİŞ

- ✘ 5510 sayılı Yasa, sigortalılara sağlanan hakları kısa vadeli sigorta hükümleri ve uzun vadeli sigorta hükümleri olarak iki başlığa ayırmıştır.
- ✘ Kısa vadeli sigorta hükümleri, iş kazası ve meslek hastalıkları, hastalık ve analık sigortası kollarını kapsamaktadır (m.13-25).
- ✘ Önceki sistemde ayrı olarak düzenlenmiş olan bu kollar, 5510 sayılı Yasa ile adeta tek bir sigorta kolu gibi düzenlenmiş, ancak sağlanacak yardımlar konusunda ayrı hükümlere yer verilmiştir.
- ✘ Kısa vadeli sigorta kollarının ortak özelliği, kısa vadede ortaya çıkan riskleri kapsamaması ve fon biriktirme esasına dayanmamasıdır.

- ✘ Burada kısa vadeli sigorta kolları için dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, kısa vadeli sigorta uygulamalarını doğuran risklerin sağlık ve bakım boyutununun 5510 sayılı Yasada Genel Sağlık Sigortası başlığı altında ayrıca düzenlenmiş olmasıdır. Bu nedenle kısa vadeli sigorta kollarının sadece parasal boyutu kısa vadeli sigortalar başlığı altında düzenlenmiştir. Böylece parasal yardımlar ile sağlık yardımları farklı sigorta uygulamalarının kapsamına alınmıştır.
- ✘ İşsizlik sigortası da kısa vadeli sigorta türlerinden biridir. Ancak daha önce belirtildiği gibi işsizlik sigortası 5510 sayılı yasa ile değil, 4447 sayılı yasa ile ayrı olarak düzenlenmiştir.
- ✘ Genel sağlık sigortası ve işsizlik sigortası ayrıca ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI SİGORTASI

- ✘ Dünyada modern anlamda sosyal güvenliğin gelişmesi sürecinde ilk çabalar, ağırlıklı olarak iş kazası ve meslek hastalıklarının doğurduğu zararların tazminine ilişkindir.
- ✘ İş kazası ve meslek hastalığı, mesleki riskler olarak tanımlandıkları ve bazı ortak özelliklere sahip oldukları için aynı sigorta kolu içerisinde düzenlenmişlerdir.
- ✘ İş kazası ve meslek hastalığını birbirinden ayıran en önemli fark, iş kazasının ani bir olay sonucu, meslek hastalığının ise uzun bir zaman süreci içerisinde yavaş yavaş ilerleyerek ortaya çıkmasıdır.

-
- ✘ Türkiye’de ilk kez 1945 tarih ve 4772 sayılı “İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu” ile iş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda genel nitelikli bir koruma gündeme gelmiştir. Daha sonra bu Kanun 1964 tarih ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu içine dahil edilmiştir.
 - ✘ 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı SSGSS Yasası’nın 13-24 maddeleri ile yeniden düzenlenerek, kamu çalışanları dışında kalan bağımlı ve bağımsız çalışanları kapsamına almıştır.
 - ✘ Böylece ülkemizde önemli bir yenilik yapılarak bağımsız çalışanlar da iş kazası ve meslek hastalıkları yönünden sigortalı olmuşlardır.

- ✘ İş kazası ve meslek hastalıkları, çalışma hayatının en önemli sorunlarından biridir. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre, 2003 yılında dünya genelinde 358.000'i ölümlü, 337 milyonu yaralanmalı iş kazası meydana gelmiştir. Aynı yıl meslek hastalığı sonucu ölüm 1,95 milyondur. Her gün 960.000'den fazla insanın iş kazası sonucu yaralandığı, 5.330 çalışanın ise meslek hastalığı sonucu hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir.
- ✘ İş kazası ve meslek hastalıklarının ekonomik maliyeti dünya milli gelirinin %5'ine ulaşmıştır.
- ✘ Ölümle sonuçlanan iş kazaları ve meslek hastalıklarının çoğu, Asya Pasifik ve Güneydoğu Asya ülkelerinde gözlenmektedir. Küreselleşme ile sanayileşmenin getirdiği tehlikeler gelişmiş ülkeler tarafından gelişmekte olan ülkelere taşındığından, gelişmekte olan ülkelerde görülen iş kazası ve meslek hastalıkları sayısı artmaktadır. Buna rağmen gelişmekte olan ülkelerde hem kaza veya hastalık öncesinde hem de sonrasında sosyal koruma oldukça yetersizdir.

-
- ✘ Tarımda çözülme nedeniyle kırsal kesimden kente hızlı göç, eğitim seviyesi düşük işçilerin mevcut işlere uyarlanamaması, uluslararası firmaların ağı işletmelerinde olumsuz koşullarda çalışma, yaygın enformel sektör ve yetersiz iş denetimi gelişmekte olan ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının artışının en önemli nedenleri arasındadır.
 - ✘ Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre Türkiye’de 2010 yılında toplam 62.903 iş kazası meydana gelmiş, bunların sonucunda 1.444 kişi yaşamını yitirmiş, 1.976 kişi sürekli iş göremez durumuna düşmüştür. İş kazaları ve meslek hastalıkları istatistiklerindeki eksiklikler, iş denetimlerindeki yetersizlikler ve kayıt dışı istihdam nedeniyle bu rakamların daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

- ✘ İş denetiminde niceliksel yetersizlik, işçilerin eğitim seviyesinin yetersizliği, iş sağlığı ve güvenliği alanında yetişmiş uzman personel sayısının azlığı, mevzuatın iş sağlığı ve güvenliği hükümleri açısından küçük işletmeleri dışlaması, küçük ve orta ölçekli işletmelerin gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uymaması, kayıt dışı istihdam, taşeronlaşma gibi sorunlar Türkiye’de iş kazası ve meslek hastalıklarının azaltılmasına engel olmaktadır.
- ✘ Türkiye’de mevcut iş sağlığı ve güvenliği düzenlemeleri ile iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortası çalışanların önemli bir kısmını kapsam dışında bırakmıştır. 2012 tarih ve 6331 sayılı yeni ve ilk İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, iş sağlığı ve güvenliği koruma ağını genişletmiştir.

İŞ KAZASI KAVRAMI

- ✘ İş kazası, “sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğu sırada gördüğü iş veya işin gereği dolayısıyla ani ve dıştan gelen bir etkenle, onu bedenen ve/veya ruhen zarara uğratan olay” olarak tanımlanmaktadır.
- ✘ 5510 sayılı Yasanın 13.maddesi iş kazasını tanımlamaktan öte, hangi hal ve durumda meydana gelen kazanın iş kazası sayılacağını düzenlemiştir.

13.maddeye göre iş kazası;

- Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
 - İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,
 - Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışındabaşka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçenzamanlarda,
 - 5510 sayılı Yasanın 4/1,a kapsamındakiemziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek içinayrılan zamanlarda,
 - Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişsırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen yada ruhen özüre uğratan olay olarak tanımlanmaktadır.

İŞ KAZASININ UNSURLARI

5510 sayılı Yasaya göre bir kazanın iş kazası sayılabilmesi için;

- kazaya uğrayanın 5510 sayılı Yasa kapsamında sigortalı sayılması,
- sigortalının kazaya uğraması,
- sigortalının uğradığı kaza sonucu bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması,
- kaza olayı ile sigortalının uğradığı zarar arasında uygun bir nedensellik bağının bulunması gereklidir.

1. SIGORTALI OLMA

- ✘ İş kazasından söz edebilmek için kazaya uğrayan kişinin 5510 sayılı Yasanın 4/1, a ve b bentleri kapsamında hizmet akdi veya bağımsız olarak çalışan sigortalı olması gereklidir.
- ✘ 5510 sayılı Yasanın 4.maddesi uyarınca, Yasanın kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin hükümleri 4/1,c kapsamındaki kamu görevlileri için uygulanmaz. Bu nedenle kamu görevlileri iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında değildir.
- ✘ Ancak 5510 sayılı Yasanın 5.maddesinde haklarında iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının uygulanacağı sayılan sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışanlar, çıraklar, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler kapsam altındadır.

2. SIGORTALININ KAZAYA VE ZARARA UĞRAMASI

- ✘ İş kazasından söz edebilmek için kazanın aniden veya çok kısa bir zaman aralığı içinde meydana gelmesi ve sigortalıyı bedenen veya ruhen zarara uğratması veya ölüme sebebiyet vermesi gereklidir.
- ✘ Bir kazanın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için kazanın 5510 sayılı Yasanın 13.maddesinde belirtilen hal ve durumlarda meydana gelmesi gereklidir.
- ✘ 13.maddesinde belirtilen hal ve durumlarda gerçekleşen kaza, sigortalıyı bedenen veya ruhen bir zarara uğratması koşuluyla iş kazası sayılmaktadır.

-
- ✘ Sigortalıyı bedenen veya ruhen zarara uğratan veya ölümüne neden olan olayın, işyerinde patlama, bir maddenin çarpması, elektrik çarpması, yangın, yüksekten düşme gibi dıştan gelen bir etkenle meydana gelmiş olması gerekir.
 - ✘ Dıştan gelen olayın sigortalı tarafından istenilmemiş, arzu edilmemiş veya iradesi dışında gerçekleşmiş olması da gereklidir. Ancak bazı yazarlara göre, sigortalının kastı, bir olayın iş kazası sayılmasına engel değildir. 5510 sayılı Yasanın 22.maddesi iş kazasının sigortalının kendi kusurlu iradesi ile dahi meydana gelebileceğini belirtmektedir.

3. KAZA İLE ZARAR ARASINDA UYGUN NEDENSELLİK BAĞININ BULUNMASI

- ✘ Bir kazanın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için iki yönden uygun nedensellik bağının kurulması gereklidir. Öncelikle sigortalının gördüğü işle kaza arasında bir bağlantının olması gereklidir. Olayların normal akışına ve genel hayat deneyimlerine göre meydana gelen kaza, sigortalının gördüğü işin bir sonucu olmalıdır.
- ✘ İkinci olarak, uygun nedensellik bağının kaza ile sigortalının bedenen veya ruhen uğradığı zarar veya ölüm arasında da bulunması gereklidir. Ancak sigortalının bedenen veya ruhen uğradığı zarar veya ölümün, olayların normal akışına ve genel yaşam deneyimlerine göre meydana gelen olay sonucu ortaya çıktığının ispat edilmesi gereklidir.

İŞ KAZASININ BİLDİRİMİ VE TESPİTİ

- ✘ İş kazasının işveren tarafından derhal yetkili kolluk kuvvetlerine bildirilmesi gereklidir. İşveren ayrıca en geç kazadan sonraki üç iş günü içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna da doğrudan veya taahhütlü posta ile kazayı bildirmek zorundadır.
- ✘ 4/1, b kapsamında bağımsız çalışanlardan kazaya uğrayanlar kendisi tarafından, bir ayı geçmemek şartıyla, rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra üç iş günü içinde doğrudan veya taahhütlü posta ile Kuruma bildirilmesi zorunludur.

-
- ✘ Kuruma bildirilen kazanın iş kazası sayılıp sayılmayacağı, Kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından veya Bakanlık iş müfettişleri kanalıyla soruşturma yapılabilir. Soruşturma sonunda olayın iş kazası olduğu anlaşılırsa ona göre işlem yapılır. Soruşturma sonunda olayın iş kazası olmadığı sonucuna varılırsa, Kurumca bu olay için yersiz olarak yapılan ödemeler 96.madde hükmüne göre tahsil edilir.
 - ✘ Bazen olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı konusunda anlaşmazlığa düşülebilir. Bakanlık olayın iş kazası olduğunu kabul etmezse, iş mahkemelerinde tespit davası açılabilir. Bu durumda olayın iş kazası olup olmadığına yargı karar vermektedir.

MESLEK HASTALIĞI KAVRAMI

- ✘ Meslek hastalığı, mesleki bir faaliyetin yürütümü veya bazı işlerde sürekli çalışma sonucunda ortaya çıkan hastalıklardır. Önemli olan hastalığın yapılan faaliyetlerle doğrudan ilişkili bir şekilde ortaya çıkmasıdır.
- ✘ 5510 sayılı Yasa'ya göre meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleridir (m.14).
- ✘ Meslek hastalığı, işten ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ve sigortalı olarak çalıştığı işten kaynaklanmış ise, sigortalının 5510 sayılı Kanunla sağlanan haklardan yararlanabilmesi için, eski işinden fiilen ayrılmasıyla hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması şarttır (m.14).

MESLEK HASTALIĞININ UNSURLARI

- ✘ Bir hastalığın meslek hastalığı olarak nitelendirilmesi için;
 - meslek hastalığına yakalanan kişinin 5510 sayılı Yasa kapsamında sigortalı sayılması,
 - sigortalının bedensel veya ruhsal özürlülük durumuna düşmesi,
 - geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halinin yürütülen işin sonucu olarak ortaya çıkması,
 - meslek hastalığının belirli bir zaman diliminde meydana gelmiş olması gereklidir.

1. SIGORTALI OLMA

- ✘ Meslek hastalığına yakalanan sigortalı, meslek hastalığı yardımlarından yararlanabilmek için iş kazası ile ilgili olarak açıklanan sigortalı olma şartlarına sahip olmalıdır.

2. HASTALIK VEYA SAKATLIĞIN YÜRÜTÜLEN İŞİN SONUCU OLARAK ORTAYA ÇIKMASI

- ✘ Meslek hastalığı iş kazasından farklı olarak, belirli bir mesleğin veya işin nitelik ve yürütüm şartlarına uzunca bir süre maruz kalınması sonucunda ortaya çıkmalıdır.
- ✘ Diğer bir anlatımla yapılan işle meslek hastalığı arasında uygun bir nedensellik bağının bulunması gereklidir.

3. BELIRLI BIR ZAMAN DILIMI İÇİNDE MEYDANA GELMESİ

- ✘ Meslek hastalığı iş kazasından farklı olarak aniden değil, yapılan işin niteliği ve yürütüm şartlarından kaynaklı olarak yavaş yavaş ortaya çıkan bir sağlık bozukluğudur. Önemli olan “...işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple...” doğmuş olmasıdır.

4.MESLEK HASTALIĞININ İLGİLİ YÖNETMELİKTE YER ALMASI

- ✘ 5510 sayılı Yasanın 14.maddesine göre, hangi hallerin meslek hastalığı sayılacağı Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir. Bu amaçla 2008 yılında Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği çıkarılmıştır.
- ✘ Yönetmelikte belirlenmiş hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması hususunda çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır.

5. HASTALIĞIN KURUM SAĞLIK KURULU RAPORU İLE SAPTANMASI

- ✘ 5510 sayılı Yasanın 14.maddesi uyarınca “sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun;
 - a) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi,
 - b) Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbî sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi sonucu Kurum Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi zorunludur”.

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI SIGORTASINDAN SAĞLANAN YARDIMLAR VE YARARLANMA KOŞULLARI

- ✘ İş kazası ve meslek hastalığı, her şeyden önce kazaya uğrayan veya meslek hastalığına yakalanan sigortalıya acil sağlık yardımı yapılmasını gerektirir. İş kazası ve meslek hastalığı durumunda yapılacak sağlık yardımları 5510 sayılı Yasanın GSS hükümleri ile düzenlenmiştir.
- ✘ İş kazası ve meslek hastalığı, geçici veya sürekli iş göremezlik durumlarına neden olabilmektedir. Bu nedenle bu sigorta kolu kapsamında bazı durumlarda geçici iş göremezlik ödeneği verilirken, bazılarında ise sürekli iş göremezlik geliri sağlanmaktadır.

- ✘ 5510 sayılı Yasanın 16.maddesi uyarınca iş kazası veya meslek hastalığı sigortasından sağlanan hakların bir kısmı sigortalı bir kısmı sigortalının ölümü halinde hak sahipleri için öngörülmüştür. Bu haklar şunlardır:
 - Sigortalıya, geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi,
 - Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması,
 - İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine, gelir bağlanması,
 - Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
 - İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi.

SIGORTALIYA SAĞLANAN YARDıMLAR VE YARARLANMA KOŞULLARI

- ✘ İş kazası veya meslek hastalığı sigortası kapsamında sigortalıya sağlanan yardımlar, geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi ve sürekli iş göremezlik durumlarında sürekli iş göremezlik geliri bağlanmasıdır.

1. GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİK ÖDENEĞİ

- ✘ İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle ortaya çıkan geçici iş göremezlik durumu sigortalının gelir kaybına neden olur. Bu durum geçici iş görmezlik ödeneği ile giderilir.
- ✘ 5510 sayılı Yasa'ya göre, Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması şartıyla; iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrayan sigortalıya her gün için,geçici iş göremezlik ödeneği verilir (m.18).
- ✘ İş kazası ve meslek hastalığı halinde verilecek geçici iş göremezlik ödeneğinin miktarı, sigortalının günlük kazancı esas alınarak belirlenmektedir. Buna göre geçici iş göremezlik ödeneği miktarı, yatarak tedavilerde 17 nci maddeye göre hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayaktan tedavilerde ise üçte ikisidir (m.18).

-
- ✘ 506 sayılı Yasa paralelinde olan bu düzenleme, sigortalının bazı masraflarının yatarak tedavi gördüğü kurum tarafından karşılandığı gerekçesine dayalı olarak yatarak tedavilerdeki ödeneği daha az tutmuştur. Bu ayırım, sigortalının aile bireylerinin hane içindeki giderlerinin devam edeceğini göz ardı ettiği için haklı bir pay taşımamakla eleştirilmektedir.
 - ✘ İş kazası ve meslek hastalığı halinde geçici iş göremezlik ödeneğine hak kazanma, 1479 sayılı Yasa bu konuda herhangi bir düzenleme öngörmediği için, bağımsız çalışanlar bakımından bir yeniliği ifade etmektedir. Ancak 5510 sayılı Yasa ile bağımsız çalışanlara iş kazası veya meslek hastalığı halinde geçici iş göremezlik ödeneği, genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şartıyla, yalnızca yatarak tedavi süresince veya yatarak tedavi sonrası bu tedavinin gereği olarak istirahat raporu aldıkları sürede ödenir (m.18).

2. SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK GELİRİ

- ✘ 5510 sayılı Yasa'ya göre, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve özürlü nedenlerle Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden meslekte kazanma gücü en az % 10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalı, sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanır (m.19).
- ✘ Düzenlemeye göre sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanabilmek için;
 - o meslekte kazanma gücünün en az %10 oranında azalmış olması,
 - bu durumu yetkili sağlık kurullarından alınan bir sağlık raporu ile ispatlamak
 - Kurum Sağlık Kurulunun onayı gereklidir.

- ✘ Bu düzenleme hizmet sözleşmesine tabi olanlar için büyük bir değişiklik içermemekle birlikte, bağımsız çalışanlar için yeni bir hak doğurmaktadır. Nitekim, bağımsız çalışanlar için sürekli iş göremezlik ödeneği ancak maluliyet sigortası kapsamında verilebiliyordu. İş kazası veya meslek hastalığı durumunda bu gelire hak kazanmak yeni bir haktır.
- ✘ 5510 sayılı Yasa sürekli iş göremezlik geliri için de bağımlı ve bağımsız çalışanlar arasında bir farklılık öngörmüştür. Bağımsız çalışan sigortalılara, sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için, kendi sigortalılığından dolayı, genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması zorunluluğunu getirerek (m.19), bağımlı çalışanlar için istemediği bir yükümlülüğü bağımsız çalışanlarda aramaktadır.

- ✘ Sürekli iş göremezlik geliri, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün kaybı oranına göre hesaplanır. Bu nedenle sürekli iş göremezlik geliri kendi içinde ikiye ayrılarak değerlendirilir.
- ✘ Sigortalı meslekte kazanma gücünü %100 oranında kaybetmişse sürekli tam iş göremezlik durumu söz konusudur. Sürekli tam iş göremezlikte sigortalıya, 17 nci maddeye göre hesaplanan aylık kazancının % 70'i oranında gelir bağlanır. Ancak sigortalı, başka birinin sürekli bakımına muhtaç ise gelir bağlama oranı % 100 olarak uygulanır (m.19).
- ✘ Sigortalı meslekte kazanma gücünü %10 - %100 arasında kalan bir oranda kaybetmişse sürekli kısmi iş görmezlik durumu söz konusudur. Sürekli kısmî iş göremezlikte sigortalıya bağlanacak gelir, sürekli tam iş göremezlik geliri gibi hesaplanarak bunun iş göremezlik derecesi oranındaki tutarı kendisine ödenir. Örneğin sigortalının meslekte kazanma gücü kaybı %40 ise, öncelikle sürekli tam iş göremezlikte bağlanan geliri hesaplanır. Sonra bu gelirin %40'ı sigortalıya gelir olarak bağlanır.

-
- ✘ Sürekli iş görmezlik geliri bağlanan sigortalı, iş görmezlik derecesinde artma olduğunu veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç hale geldiğini öne sürerek bağlanmış gelirin artırılması talebiyle Kuruma başvurabilir. Ancak bu iddialarla başvuran sigortalının bu durumunu gerekli sağlık kontrolleri ile ispatlaması istenir. İddiasının sağlık kontrolleri ile doğrulandığı durumda geliri, iş göremezlik oranının artışına bağlı olarak artırılır.
 - ✘ Hangi durumlarda geçici iş göremezlik ödeneği ile sürekli iş göremezlik gelirinde indirim gidileceği 5510 sayılı Yasada ayrıca düzenlenmiştir.

ÖLEN SIGORTALININ HAK SAHIPLERINE SAĞLANAN YARDIMLAR VE YARARLANMA KOŞULLARI

- ✘ İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı, aileyi geçindiren bir niteliğe sahipse, geride kalanların gelir kayıplarını gidermek için kendilerine belirli koşullarda gelir bağlanmaktadır.
- ✘ Bu gelirin en önemli özelliği, sigortalı için herhangi bir sigortalılık süresi ya da prim ödeme gün sayısı aranmamasıdır.
- ✘ Ayrıca iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının cenaze giderleri için yakınlarına parasal yardım da yapılmaktadır.
- ✘ Bir diğer yardım, kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesidir.

1. SIGORTALININ HAK SAHIPLERINE (EŞ, ÇOCUKLAR VE ANA-BABA) GELİR BAĞLANMASI

- ✘ İş kazası veya meslek hastalığına bağlı nedenlerden dolayı ölen sigortalının hak sahiplerine, 17 nci madde gereğince tespit edilecek aylık kazancının % 70'i gelir olarak bağlanmaktadır (m.20). Sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine gelir bağlanması için herhangi bir sigortalılık süresi veya prim ödeme gün sayısı aranmamaktadır. Sigortalı işe başladığı ilk gün dahi iş kazası geçirse hak sahiplerine gelir bağlanmaktadır.
- ✘ 5510 sayılı Yasa kapsamındaki hak sahipleri eş, çocuklar ve ana-babadır. Yasa hepsi için ayrı koşullar aramıştır.
- ✘ 5510 sayılı Yasa;
 - dul eşe sigortalının aylığının %70'inin % 50'si;
 - aylık bağlanmış çocuğu bulunmayan dul eşine ise sigortalı olarak çalışmaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde % 75'i oranında aylık bağlanmasını öngörmüştür (m.34).

- ✘ 5510 sayılı kapsamında çalışmayan veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış çocuklardan; 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanların veya Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirip malul olduğu anlaşılanların veya yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlarının her birine sigortalıya bağlanacak aylığın %70'inin % 25'i gelir olarak bağlanır.
- ✘ Bu çocuklardan sigortalının ölümü ile anasız ve babasız kalan veya sonradan bu duruma düşenlerle, ana ve babaları arasında evlilik bağı bulunmayan veya sigortalının ölümü tarihinde evlilik bağı bulunmakla beraber ana veya babaları sonradan evlenenler ile kendisinden başka aylık alan hak sahibi bulunmayanların her birine aylığın % 50'si bağlanır.

- ✘ Sigortalı tarafından evlât edinilmiş, tanınmış veya soy bağı düzeltilmiş veya babalığı hükme bağlanmış çocukları ile sigortalının ölümünden sonra doğan çocukları, bağlanacak aylıktan yukarıda belirtilen esaslara göre yararlanır (m.34).
- ✘ Hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde, her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ana ve babaya toplam % 25'i oranında; ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın yukarıdaki şartlarla toplam % 25'i oranında aylık bağlanır (m.34).

-
- ✘ Hak sahiplerine bağlanacak aylıkların toplamı sigortalıya ait aylığın tutarını geçemez. Bu sınırın aşılmaması için gerekirse hak sahiplerinin aylıklarından orantılı olarak indirimler yapılır (m.34).
 - ✘ Bağımsız çalışan sigortalıların hak sahiplerine gelir bağlanabilmesi için, kendi sigortalılığından dolayı, genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının* ödenmiş olması zorunludur (m.20).
 - ✘ İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü % 50 veya daha fazla oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümün iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olup olmadığına bakılmaksızın hak sahiplerine gelir olarak bağlanır (m.20).

2. CENAZE ÖDENEĞİ

- ✘ İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden cenaze ödeneği ödenir.
- ✘ Cenaze ödeneği, sırasıyla sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, o da yoksa kardeşlerine verilir (m.37).
- ✘ Cenaze ödeneğinin üçüncü fıkrada sayılanlara ödenememesi ve sigortalının cenazesinin gerçek veya tüzel kişiler tarafından kaldırılması durumunda, üçüncü fıkrada belirtilen tutarı geçmemek üzere belgelere dayanan masraflar, masrafı yapan gerçek veya tüzel kişilere ödenir (m.37).

3.EVLENME ÖDENEĞİ

- ✘ Evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödenir.
- ✘ Evlenme ödeneği alan hak sahibinin aylığının kesildiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde yeniden hak sahibi olması halinde, iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir veya aylık bağlanmaz, bu durumda olanlar 60 ıncı maddenin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılır (m.37).

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞININ KURUMA BİLDİRİLMESİ

- ✘ 5510 sayılı Yasanın 13.maddesi uyarınca, iş kazasının;
 - 4/I, (a) bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından bunları çalıştıran işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Kuruma da en geç kazadan sonraki üç işgünü içinde,
 - 4/I, (b) bendi kapsamında bulunan sigortalı bakımından kendisi tarafından, bir ayı geçmemek şartıyla rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra üç işgünü içinde,
- ✘ iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinin doğrudan ya da taahhütlü posta ile Kuruma bildirilmesi zorunludur. Bu fıkranın (a) bendinde belirtilen süre, iş kazasının işverenin kontrolü dışındaki yerlerde meydana gelmesi halinde, iş kazasının öğrenildiği tarihten itibaren başlar.
- ✘ İşverenin bildirim süresine uymaması durumunda, bildirim süresine kadar sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneği işverenden tahsil edilir.

-
- ✘ 5510 sayılı Yasanın 14.maddesi uyarınca, meslek hastalığının;
 - 4/I, (a) ve (c) bentleri ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından, sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenen veya bu durum kendisine bildirilen işveren tarafından,
 - 4/I, (b) bendi kapsamındaki sigortalı bakımından ise kendisi tarafından,
 - ✘ bu durumun öğrenildiği günden başlayarak üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi zorunludur.
 - ✘ Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen veya yazılı olarak bildirilen hususları kasten eksik ya da yanlış bildiren işverene veya 4/I, (b) bendi kapsamındaki sigortalıya, Kurumca bu durum için yapılmış bulunan masraflar ile ödenmişse geçici iş göremezlik ödenekleri rüçû edilir.